

Slovenački kulturolog Rok Glavan, autor izložbe „Alan Ford trči počasni krug“, čije je

Čitava istorija teritorije nekadašnje zajedničke zemlje je alanfordovska

RAZGOVOR

Ljubljana, Beograd - „Alan Ford“ je proročki strip. On nam je već sve rekao šta će nam se dešavati od njegovog izlaska. U stripu imate rulje turista koji trče okolo po svetu, terorizam, uništavanje siromašnih na račun bogatih, uništavanje simpatičnih delova grada za gradnju nebodera, bitku za kapital, prosjake i siromahe, ekologiju, trovanje vazduha, nošenje maski zbog bolesti, bogatog čoveka po imenu Tromb, koji želi zavladati svetom, uzdizanje fašizma i nacizma, a da ne pominjem najave raznih današnjih privrednih superhikova - kaže u razgovoru za Danas Rok Glavan, autor izložbe „Alan Ford trči počasni krug“, koja je posle dva planirana meseca gostovanja u Muzeju Jugoslavije u Beogradu produžena sa kraja januara do kraja februara.

Prema njegovim rečima, to je „trenutačno najveća svetska postavka originalnih crteža stripa „Alan Ford“... Glavan je slovenački kulturolog, antikvar, kolekcionar stripova, direktor Instituta za kulturu i prosvetu u Ljubljani. Njegova ljubljanska izložba posvećena „Alanu Fordu“, povodom pet decenija od izlaska prvog broja ovog italijanskog strip serijala, bila je 2019. kulturni događaj godine u Sloveniji. Njeno nešto izmenjeno, beogradsko izdanje otvorilo je i pitanje kulturnog statusa i popularnosti ovog stripa na prostoru nekadašnje SFRJ.

„Alan Ford“ je nostalgican element u našem zajedničkom prostoru. Ali ja sam ga više voleo nazvati da je nostalgija... To je ono što je ostalo u nama, negde duboko, slobodno, po bardu Balaševiću

● **Zbog čega ste smatrali da posle uspeha u Ljubljani ova izložba treba da dođe i u Beograd? Da li je produženje beogradske postavke potvrda da je ta procena bila ispravna?**

- U biti je to bio logičan put izložbe. Taj kurs smo postavili sa prijateljem Lazarom Džamićem, piscem „Cvječarnice u

Ford“ je deo te istorije. Izložbu je od otvaranja decembra prošle godine posetilo oko četiri hiljade posetilaca što je, prema mišljenju Muzeja kao i mom osobnom, odlična poseta sa obzirom na situaciju koja sprečava masovni dolazak ljudi u muzej.

● **Koliko u ovoj izložbi ima jugonostalgije? U Beogradu**

kući cveča“, stručnim saradnikom na izložbi, još u prvim razgovorima pri pripremanju izložbe u Ljubljani. Prvo smo planirali postavku u Zagrebu, ali je došla korona i još zemljotres. Korona je došla i kod vas, ali u Beogradu nisu odustali i izložba je tu gde joj je najbolje mesto - uz Kuću cveča, u Muzeju Jugoslavije, jer „Alan

je otvorena u Muzeju Jugoslavije u godini trostrukih jugoslovenskih „jubileja“ - 75 godina od kraja Drugog svet-skog rata, isto toliko od prve Štafete mladosti i sedam decenija od uvođenja socijalističkog samoupravljanja. Da li je to slučajnost?

- „Alan Ford“ je nostalgican element u našem zajedničkom

prostoru. Ali ja sam ga više voleo nazvati da je nostalgija. Da, bez 'n'. To je ono što je ostalo u nama, negde duboko, slobodno, po bardu Balaševiću. Izložba je tako koncipirana. Tu nećete videti sve epizode stripa, ni sve korice. Nešto su dodali kolekcionari iz Beograda: Marjan Matić, Mario Reljanović i Vladimir Jakovljević. Ljubljanska izložba je izložba originalnih crteža iz različitih epizoda. Uz te crteže se prisećamo nekih anegdota, doživljaja, iz nas bruje osećaji, fraze, glupe rečenice, sve to je ostalo u nama. Kao što su ostali i drugi događaji koje ste pomenuli u pitanju. U vezi sa godišnjicama - to ponekad nebo složi značajne stvari da se slave u istoj godini.

● **Nad izložbom kao glavna tema „lebditi“ pitanje fenomena stripa „Alan Ford“ u nekadašnjoj Jugoslaviji, koji je očigledno preživio raspad države. Postoji li konačno objašnjenje zbog čega je ovaj strip na bivšim jugoslovenskim prostorima bio popularniji nego bilo gde u svetu, uključujući i rodnu Italiju?**

- Uf, ima mnogo objašnjenja - od odličnog prevoda hrvatskog novinara, pisca i prevodioca Nenada Briksija, koji je strip ne samo preveo nego ga je presadio na naše tlo, do nadrealne radnje, koja je prisutna na Balkanskom poluostrvu, crnog humora, političke situacije, univerzalnih karaktera, koji nastupaju u stripu i još i još. Ali što više razmišljam o tome, naročito sada posle tribine u preatečnom programu izložbe, to mi se čini kao ljubav. Svako zna da opiše stvari zbog kojih mu se partner sviđa, ali zbog čega si se zaljubio, zbog čega ga voliš - to je neizgovorivo, čista hemija i to nešto se možda desilo i „Alanu Fordu“. Zaljubili smo se u njega i volimo ga.

● **Tribina koju pominjete postavila je dilemu da li je Alan Ford strip o Jugoslaviji ili Jugoslavija u stripu? Šta je Vaše tumačenje i da li su događaji u oružanom raspadu bivše Jugoslavije i posleratna „tranzicija“ nadmašili čak i alanfordovsku nadrealnu farsu?**

- Ja mislim da je čitava istorija teritorije nekadašnje zajedničke zemlje dosta alanfordovska. „Alan Ford“ je toliko univerzalan da ga možete prilepiti na bilo koju situaciju, događaj, čoveka. Strip se naime bavi osnovnim manama ljudi. Vo-

Čitanje stripova sada je u rukama odraslih

● **Lazar Džamić u Katalogu izložbe sumnja da bi „Alan Ford“ bio isto tako uspešan ovde kad bi se danas objavio prvi put i to obrazlaže promenama kod nas i u svetu, ali i uticajem savremene tehnologije zbog čega „stripove sada više čitaju odrasli nego deca“. Šta mislite o tome kao antikvar i stripofil?**

- Da, čitanje stripova je u poslednje vreme u rukama odraslih, mada ima nade. Samo je morala da se promeni poetika stripa. Morao se približiti sa temama i stilom mladom čoveku. Savremene tehnologije nude nama brze akcije i mnogo impulsa, što u nama stvara ovisnost o toj zagnusnoj i brznoj radnji koju stari strip nije mogao slediti. Novi stripovi imaju to i ti-me se približavaju mladima. Uz to strip je počeo obrađivati i neke teme iz istorije i klasične književnosti, koje na taj način

prave novi put među čitaocima. Izdaju se bibliofilska izdanja koje sakupljači traže i spremni su platiti mnogo za njih. Sve to prati i tržište stripovskih originala, koje je poslednjih nekoliko godina od svih tržišta sa umjetninama u najvećem rastu. Prije par nedelja, na primer, prodata je originalna naslovna stranica belgijskog strip autora Herzeja za više od tri milijuna eura, što je pre deset godina bilo totalno nezamislivo.

● **Kako onda vidite budućnost stripa kao umetničkog žanra?**

- Baš uz sve promene, koje se dešavaju stripu i sklonost da se prilagođava, strip ima budućnost, jer je ipak to najstariji oblik ljudske umetnosti. Ako pogledate od crteža u špiljama, preko fresaka u zamkovima i crkvama - sve je to strip. Oblačice sa slikom su dodali za one koji nisu dobro shvatili crtež.

gostovanje u Beogradu produženo do kraja februara

„Alan Ford“ je toliko univerzalan da ga možete prilepiti na bilo koju situaciju, događaj, čoveka: Rok Glavan

Alanfordovci

Pored Roka Glavana na beogradskoj izložbi kao stručni saradnici radili su: Andrej Šmekar, Samo Pureber i Lazar Džamić. Dizajn originalne postavke uradio je Ranko Novak, dok su njenu beogradsku adaptaciju bili zaduženi Marića Bucek i Dejan Todorović. Beogradska izložbe nastala je u saradnji Muzeja Jugoslavije, Italijanskog kulturnog instituta u Beogradu, Jugoslovenskog filmskog arhiva, Ljubljanskog instituta za kulturu i obrazovanje i Slovenačke nacionalne galerije. Izložbu prati trojezični - srpsko-italijansko-engleski katalog sa tekstovima Roka Glavana, Lazar Džamića, Mitje Velikonja i popis prvih 75 epizoda „Alana Forda“, koji je uradio ljubitelj stripa Aleksandar Đorđević.

■ U Sloveniji postoje i naučnici koji se bave proučavanjem kulture i društva u bivšoj Jugoslaviji. Možda je sada, posle raspada to lakše jer djelomično izlaziš iz vlastite priče, a djelomično si kao stranac

lim da ga upoređujem sa večno zelenim Molijerovim komedijama ili Šekspirovim dramama. Kroz te ljudske mane i tradicionalne preplete ljudskog života alanfordovstvo se prezentira na različite načine pa zato svaku situaciju sasvim slobodno uspoređujemo ili reflektiramo kroz taj strip. Ako se osvrnem oko sebe i malo promatram društvenu, privrednu i političku situaciju, mogu samo primetiti da smo neki čitali „Alana Forda“, neki su ga razumeli, a neki su ga odlično usvojili.

● Na izložbi niste izostavili ni lažnu epizodu „Alana Forda“ iz 1989. sa jugoslovenskim Brojem 1 - nekadašnjim životnim predsednikom SFRJ Josipom Brozom. Ovde se priča da među posetiocima Kuće cveća ima mnogo Slovenaca. Kako se u Sloveniji danas, posle 30 godina od proglašenja nezavisnosti, gleda na više od sedam decenija života u zajedničkoj državi?

- Pošto sam rođen u godini kada je prvi put izašao „Alan Ford“ u Jugoslaviji, još sam je dobro nanjušio i znam šta je bila. Osobno mi nedostaje kulturno i socijalno druženje, raz-

mjena umetnosti. Kao ljudi sa tog dela sveta imamo, ipak, neke zajedničke stvari i teme, kao i zajedničku istoriju, koja nas ponekad baci u slabu volju, ali i u smeh, prepričavanjem različitih priča i događaja. U Sloveniji postoje i naučnici koji se bave proučavanjem kulture i društva u bivšoj Jugoslaviji. Možda je sada, posle raspada to lakše jer djelomično izlaziš

iz vlastite priče, a djelomično si kao stranac. Pre nekoliko dana je bio u Beogradu dr Mitja Velikonja koji, mislim da sprema izložbu o grafitima na tlu Jugoslavije. Pošto je i on alanfordovac, puno je pomagao kod priprema za ljubljansku izložbu, kao i za povezivanje sa Muzejem Jugoslavije.

● Gde je u istoriji evropskog stripa realno mesto „Alana Forda“, pre svega prvih 75 epizoda koje su radili scenarista Lučano Seki - Maks Bunker i crtač Roberto Raviola poznatiji pod pseudonimom Magnus?

- Opet polazim iz osobnog stajališta, priznajući da nisam veliki poznavalac evropskog

stripa. „Alan Ford“ je rođen u doba kada je Italijom vladao crni strip - takozvani fumet neri, čija su osobine bile kriminalna radnja, glavni junak negativac, polugole žene... „Alan Ford“ je ušao u to priču kao parodija i ko je imao snage da ga kao takvog shvati, pobedio je. Ako bi sam strip imao veliko značenje u Evropi, onda bi izašlo mnogo više prevoda i izdanja nego što jeste. No, ako pogledamo stvaraoca Maksa Bunkera i Magnusa, oni su po svom opusu jedni od značajnijih stvaralaca stripa u evropskom pa čak i u svetskom smislu, jer ako bi bili neznačajni marginalci, ne bi ih pominjale neke poznate enciklopedije stripa onog doba.

● Filmski program baziran na „alanfordovskoj poetici“, koji je u Jugoslovenskoj kinoteci pratio Vašu izložbu u Beogradu, pokazuje da se uticaj ovog stripa nije zastavio samo na jugoslovenskoj i srpskoj kinematografiji, već se oseća i u evropskom i američkom filmu. Čime se to objašnjava, jer strip nije prihvaćen na Zapadu, a na engleski jezik čak nije ni preveden?

- Pa, tu bi se vratilo na tu univerzalnost obrade ljudskih likova i situacije koje sam pominjao kod Molijera i Šekspira. Uz to valjda ima ljudi na tom širokom svetu, koji imaju smisla za nadrealnu radnju, crni humor i naravno alanfordovsku poetiku.

Jelena Tasić

■ Ako se osvrnem oko sebe i malo promatram društvenu, privrednu i političku situaciju, mogu samo primetiti da smo neki čitali „Alana Forda“, neki su ga razumeli, a neki su ga odlično usvojili

■ Za popularnost „Alana Forda“ u Jugoslaviji ima mnogo objašnjenja - od odličnog prevoda Nenada Briksija, koji je strip ne samo preveo nego ga je presadio na naše tlo, do nadrealne radnje, koja je prisutna na Balkanskom poluostrvu, crnog humora, političke situacije, univerzalnih karaktera, koji nastupaju u stripu...

